

Medeltida krukmakeri återuppstår

Byn Istalif reser sig efter förödelsen

TEXT & BILD: BÖRJE ALMQVIST

Butikerna längs bygatan i Istalif visar återigen upp sin berömda keramik, byns specialitet, som den varit känd för i minst 500 år.

Vackert glaserade fat i olika färger och storlekar hänger utanför butikerna. Det är allt från stora fruktfat till små skålar för nötter och russin men även krukor och vaser i olika färger som kontrasterar mot de lerbruna husen och de ljusbruna bergen i bakgrunden.

För mig som senast var i Istalif för exakt fem år sedan är det en fröjd för ögat. Inte bara för att keramiken är vacker, utan för att basaren över huvud taget finns. Så var det inte förra gången. Då var hela keramikbasaren en räkka ruiner och keramiken låg sönderslagen i drivor på golven i de nedbrända butikerna.

BYN HADE DRABBATS av talibanernas vrede. Istalifborna, som är tadjjiker, misstänktes på goda grunder för att antingen sympatisera med eller stödja talibanernas motståndare, styrkor anförda av Ahmad Shah Massoud, som tidigare drivit ut talibanerna från området. När tali-

banerna återkom sensommaren 1999 tog de hämnd. De förstörde allt de kom åt. Hus, keramik, ja de försökte till och med elda upp en del stora träd i folks trädgårdar. Men nu är det återuppbyggnad som gäller. Istalif ska återigen sättas på kartan.

För andra gången i historien har den gamla keramikorten Istalif återuppstått och till stor del rest sig ur ruinerna.

Att det inte har gått helt lugnt till de senaste åren syns lite längre bort i basaren. Där ligger fortfarande delar av byggnaderna i ruiner. En del hus är fortfarande jämnade med marken.

Istalif ligger i en liten dalgång på västsidan av den stora Shomalislätten norr om Kabul, där bebyggelsen också förstördes, när talibanerna genomförde etnisk rensning på den tadjikiska befolkningen.

LIKSOM MÅNGA ANDRA samhällen i Afghanistan som återuppbyggts, efter talibanregimens fall och slutet på inbördeskrigen, är det inte första gången Istalif återuppstår. Förra gången var det efter det att engelsmännen hämnats och raserat Istalif efter det första Anglo-Afghanska kriget 1842.

Istalifs glaserade keramikskålar,

Aterigen blomstrar krukmakeriet i det gamla anrika

-fat och -krus har åtminstone producerats sedan 1500-talet och sålts i dess basar och till städer som Kabul och den dåvarande Mogulkejsaren Baburs huvudstad, Delhi.

Innan kriget började för snart 30 år sedan var Istalif ett omtyckt utflyktsmål för både utlänningar och Kabulbor. Dessa börjar nu så smått att återvända till Istalif på fredagarna (den afghanska helgen). De kommer för att ha picknick och för att slippa från bilar och avgaser i den svårt förorenade och överbefolkade huvudstaden, en timmes bilfärd söderut.

– Det är bara några få afghanska besökare som kommer hit på fredagarna, så affärerna går inte så bra, berättar 20-åriga Abdul Basir, när han visar runt i sin butik, där väggarna är prydda från golv till tak med fat och annan glaserad keramik i olika färger.

Abdul blev som tolvåring vittne till hur talibanerna förstörde hans hemort.

– Vi hade gått ned i källaren när striderna började. Där var vi när talibanerna kom och satte eld på vårt hus, men vi lyckades smita ut genom en bakdörr och flydde upp i bergen. Det tog oss en hel dag att gå till Kabul, berättar Abdul Basir.

samhället Istalif strax norr om Kabul.

Där slog familjen sig ned i stadsdelen Khair Khana i norra delarna av staden.

– Vi hyrde ett hus och fortsatte med vårt krukmakeri där.

När talibanerna lämnat Istalif och flytt från Kabul i mitten av december 2001 var det dags att återvända hem, men det var inte mycket till hem att återvända till.

– Vi började bygga upp huset och butiken för fyra år sedan. Tidigare hade vi ett hus med sex rum, men vi har än så länge bara kunnat bygga upp ett av rummen.

Familjen har inga andra tillgångar än sitt yrkeskunnande som keramiker. De har varken fruktträd eller åkermark. Fattigdomen har satt sina spår. Basir måste sköta butiken och hans pappa och ena bror arbetar som keramiker. Allt i butiken är familjens egen produktion.

– Jag har bara gått två år i skolan. Efter andra klass fick jag börja göra keramik. Jag kan bara skriva lite grann och skulle behöva gå i skolan i två år till för att kunna skriva ordentligt. En av mina bröder och min syster går däremot i skolan. Om jag skulle kunna få ett ordentligt jobb, så skulle jag studera vidare, säger Basir.

Under tiden pågår arbetet med att återställa det som förstördes. Längre bort på basargatan har en ny moské med vitt och svart kakel och två minareter uppförts, liksom några moderna hus i cement. Byggjobbarna är i full gång med att blanda murbruk för ett bygge som måste bli klart före vintern. Hink efter hink med färdigblandat bruk hissas upp med ett rep till taket på första våningen.

Det är trots den stora återuppbyggnaden långt kvar tills Istalif har återuppstått helt.

DET ÄR OSÄKERT hur gammal staden är. Enligt guideboken från 1972 *An historical Guide to Kabul* av Nancy Dupree hävdar vissa att Istalif fick sitt namn av Alexander den stores soldater, som var i området på 300-talet f.kr. I så fall härstammar namnet från det grekiska ordet för druvor. En produkt som regionen är känd för.

Mera säkert är att Mogulkejsaren Babur lät anlägga trädgårdar i Istalif på 1500-talet. Det skriver han i sin krönika. Kejsaren själv ligger på egen begäran begravd i en trädgård i sitt älskade Kabul och inte i sin kejsarstad Delhi, varifrån han regerade.

Hans uppfattning var att: ”få plat-

Abdul Basir i familjens butik.

Artikelförfattaren framför en liten kiosk i Istalif.

ser har ett distrikt som kan tävla med Istalif.’ Även han ansåg att Istalif är en trevlig plats att sitta under träden och njuta av livet.

1972, när det var fred i Afghanistan, beskriver Afghanistanexperten Nancy Dupree Istalif och dess hantverk på följande sätt:

Byn är berömd för sin blå keramik, men på senare år har brun, grön och gul glasyr introducerats. Rustika snidade kistor är en annan specialitet, liksom små bönemattor i bomull. Det finns också många antikaffärer, varav många säljer folkkonst från området.

DET ISTALIF NANCY DUPREE beskriver för 35 år sedan är på väg tillbaka men ännu har man några rejäla kliv att ta innan staden är helt återställd. För den som besöker Kabul och vill komma bort från den hetsiga trafiken och avgaserna är Istalif att rekommendera. En avslappnad lantlig idyll, som bjuder på konstupplevelser vid det foten av det centrala bergsmassivet Hindukush. ■

Börje Almqvist är ledamot av Svenska Afghanistankommitténs styrelse och har i många år arbetat och bott i Afghanistan.

